



Türk Turizm Araştırmaları Dergisi

2021, 5(1): 119-136.

DOI: [10.26677/TR1010.2021.655](https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.655)

ISSN: 2587-0890 Dergi web sayfası: <https://www.tutad.org>



ARAşTIRMA MAKALESİ

Turizmin Mevsimsellik Sorunu Çözümünde Kongrelerin Rolü: Trabzon Yerel Paydaşları Üzerinde Bir Araştırma

Muhammet Caner KAYA, Doktora Öğrencisi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya, e-posta: muhammetcanerkaya@trabzon.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9975-8011>

Prof. Dr. Orhan BATMAN, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Sakarya, e-posta: obatman@subu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7186-7064>

Öz

Turizm destinasyonlarının yaşadığı sorunların başında mevsimsellikten kaynaklanan atıl kapasite kullanımı ve kar marjı düşüklüğü olduğu yapılan birçok araştırmada ortaya konulmuştur. Kongre turizmi mevsimsel etkileri en aza indirmenin yanı sıra daha yüksek kar marjı oluşturabilir bir potansiyele sahiptir. Yapılan bu çalışma Trabzon ilinde azami üç ay olan turizm sezonunun artırılması için kongre turizminin bölgedeki potansiyel rolünün belirlenmesi amacını taşımaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemiyle tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini Trabzon'daki turizm paydaşları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiş olan 26 katılımcı oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile elde edilen veriler MaxQda paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, Trabzon ilinin kongre turizmi potansiyeli olduğu fakat çeşitli eksiklikleri bulunduğu tespit edilmiştir. En önemli eksikliğin uluslararası kongrelere ev sahipliği yapacak büyüklükte ve sayıda kongre merkezi sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Şehrin özellikle uluslararası uçuşlarda zayıf olması, ülke içi uçuşlarda da ücretlerin yüksekliği de olumsuz bir durum olarak belirlenmiştir. Bunun yanında Trabzon ilinin doğal, tarihi ve kültürel çekicilikleri de kongre turizmi açısından şehre bir avantaj sağladığı sonucuna varılmıştır.

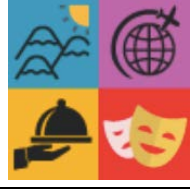
Anahtar Kelimeler: Kongre Turizmi, Trabzon, Mevsimsellik, Kongre, Toplantı.

Makale Gönderme Tarihi: 23.07.2020

Makale Kabul Tarihi: 04.03.2021

Önerilen Atıf:

Kaya, M. C. ve Batman, O. (2021). Turizmin Mevsimsellik Sorunu Çözümünde Kongrelerin Rolü: Trabzon Yerel Paydaşları Üzerinde Bir Araştırma, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1): 119-136.
© 2021 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.



Journal of Turkish Tourism Research

2021, 5(1): 119-136.

DOI: [10.26677/TR1010.2021.655](https://doi.org/10.26677/TR1010.2021.655)

ISSN: 2587-0890 Journal Homepage: <https://www.tutad.org>



RESEARCH PAPER

The Role of Congresses in Solving Tourism's Seasonal Problem: A Research on Local Stakeholders of Trabzon

Muhammet Caner KAYA, Ph.D. Student, Sakarya University of Applied Sciences, Graduate Education Institute, e-mail: muhammetcanerkaya@trabzon.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9975-8011>

Prof. Dr. Orhan BATMAN, Sakarya University of Applied Sciences, Faculty of Tourism, Sakarya, e-mail: obatman@subu.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7186-7064>

Abstract

It has been revealed in many studies that there are low seasonal capacity usage and low profit margins stemming from seasonality at the beginning of the problems of tourism destinations. In addition to minimizing seasonal effects, congress tourism has the potential to create a higher profit margin. This study aims to determine the potential role of congress tourism in the region in order to increase the tourism season of Trabzon for a maximum of three months. The research is designed with qualitative research method. Tourism stakeholders in Trabzon constitute the universe of the research. The sample of the study consists of 26 participants selected by purposeful sampling method. The data obtained by the semi-structured interview technique were analyzed through the MaxQda package program. According to the results of the research, it has been determined that the province of Trabzon has the potential of congress tourism but has several deficiencies. It is noteworthy that the most important deficiency is the size and number of congress centers that are large enough to host international congresses. The weakness of the city, especially on international flights, and the high price of domestic flights are determined as a negative situation. In addition, it has been concluded that the natural, historical and cultural attractions of the city of Trabzon provide an advantage to the city in terms of congress tourism.

Keywords: Congress Tourism, Trabzon, Seasonality, Congress, Meeting.

Received: 23.07.2020

Accepted: 04.03.2021

Suggested Citation:

Kaya, M. C. and Batman, O. (2021). The Role of Congresses in Solving Tourism's Seasonal Problem: A Research on Local Stakeholders of Trabzon, *Journal of Turkish Tourism Research*, 5(1): 119-136.

© 2021 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

GİRİŞ

Dünyadaki gelişmeler neticesinde insanların istek ve ihtiyaçları sürekli ve hızlı bir şekilde değişim göstermekte ve bu değişim merkezinde insanı konumlandıran turizmi de doğal olarak etkilemektedir. Önceleri kitle turizmi olarak adlandırılan ve çoğunlukla dinlenmek maksatlı yapılan turizm hareketleri bu değişimlerle birlikte alternatif turizm türlerine doğru evrilmiştir. İş amaçlı yapılan seyahatler, dünyadaki birçok destinasyonda ekonomik ve ekonomik olmayan faydaların önemli bir katılımcısı olarak kabul edilmektedir (Kewei vd., 2019:85). Kongre turizmi global turizm endüstrisi içerisinde en hızlı büyüyen segmentlerden biridir (Bernini, 2009:878). Kongre ve toplantı endüstrisi son yıllarda muazzam bir büyüme yaşamıştır ve bugün doğası gereği gerçekten küresel bir olgudur (Weber ve Ladkin, 2003:125). Kongre turizmi hızla büyümekte ve olgunlaşmakta olan genç, dinamik bir turizm çeşididir. Artık tüm kıtalarda büyük yatırımlara tanıklık eden gerçek anlamda uluslararası bir turizm çeşididir. Daha somut olmayan bir doğanın ekonomik ve diğer faydaları nedeniyle, dünya genelinde kongre şehirlerinin ve destinasyonlarının sayısı artmaktadır (Dragicevic vd., 2011:67). Kongrelerin destinasyonların yeni teknolojiye erişim kazanmalarını, fikir alışverişi imkanı yeni iş bağlantıları kurma olanaklarını, önceki ticari bağları güçlendirmeyi sağladığını ve doğrudan ekonomik etkisinin olduğunu belirtmiştir (Hanly, 2012'den aktaran; Donaldson, 2013: 26).

Son birkaç yılda kongreler turizm arzı için önem kazanmıştır ve bu nedenle bir bölgenin ekonomik kalkınmasına, imajına ve bölgeye olan ilginin artmasına katkıda bulunabilir (Pechlaner vd., 2007:32). Kongreler konaklama işletmelerinde mevsimsel etkileri en aza indirmenin yanı sıra daha yüksek kar marjı oluşturabilir (Cai vd., 2001: 78). Küreselleşme ve bölgesel rekabet, şehirleri ve kurumları kendilerini kongre haritasına koymaya teşvik etmektedir. Bireysel gezginler için, kongre ve seminerler günlük rutinlerden kaçış ve yeni, belki de egzotik yerleri deneyimleme şansı sunar (Hoyer ve Naess, 2001:451). Kongre turizmi, iş turizminin bir bölümüdür ve bireysel iş seyahatleri veya fuarlar ve sergiler için tatillerle aynı kategoriye aittir. Kongre katılımcıları sadece hizmet zinciri operatörlerine değil, aynı zamanda bir destinasyonun tüm ekonomik sistemine refah getirir. Genellikle kongre turizminin eğlence turizminden farklı amaçlara sahip olduğu varsayılmaktadır, ancak aslında boş zaman etkinlikleri ile derinden ilişkilidir ve bu alanda ortaya çıkan harcamalar oldukça önemlidir (Pechlaner vd., 2007:32, Wu ve Zhang, 2013). Bir başka deyişle kongre turizmi; bölgede oluşturduğu olumlu ekonomik etkiler, katılımcıların statü ve konumları bakımından özel kişiler olması (Erdoğan, 2006: 77, Baytok vd., 2010:11) destinasyondaki turizm olayını çeşitlendirerek yılın tamamına yayma özelliği (Aymanıkuy, 1997:34), mevsimler arası dengeyi getirmesi, turizmin altyapısını güçlendirmesi, turizmin durağanlaştığı ve/ya azaldığı dönemlerde faaliyet göstererek turizmin düşük sezonuna hareketlilik getirmesi (Pechlaner vd., 2007:32) gibi özellikleri ile odaklanılması gereken turizm türlerinden biri olarak öne çıkmaktadır (Kaya ve Batman, 2016:81).

Trabzon destinasyonunda turizm sezonunun çok kısa olması, kongre turizmi gibi alternatif turizm türlerine ne kadar ihtiyacı olduğunu gözler önüne sermektedir. Yapılan bu çalışma, Trabzon ilinde azami üç ay olan turizm sezonunun artırılması için geliştirilebilecek kongre turizminin bölgedeki potansiyel rolünün belirlenmesi amacını taşımaktadır. Çalışmada öncelikle literatür özeti verilmiş, daha sonra da saha bulguları tartışılmıştır.

Günümüzde birçok şehir, rekabet güçlerini artırmak için turizm stratejilerini oluştururken kongrelere ev sahipliği yapabilme potansiyelini hatırı sayılır bir şekilde vurgulayarak buna önem vermektedir (Crouch vd., 2019:530).

Kaya ve Batman (2016:81) kongre turizminin kavram olarak bir karışıklık içerisinde olduğunu görmüş; yabancı kaynaklarda "congress", "convention", "conference" ve "meeting", Türkçe kaynaklarda ise çoğunlukla kongre turizminin tercih edildiğini belirtmişlerdir. Bu sebeple kendileri de çalışmalarında "Kongre Turizmi" kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Bu çalışmada da kavram olarak "Kongre Turizmi" kullanılacaktır.

Kongre; insanları bilgi ve fikirleri paylaşarak iletişim kurmak, motive etmek ve ilham vermek, yeni ürünleri piyasaya sürmek ve yeni araştırmaları yaymak, dünyamızın karşı karşıya olduğu farklı zorluklarla ilgili bir fikir birliğine varmak için müzakere etme amacıyla bir araya getirmek olarak tanımlanmaktadır (Rogers, 2008'den aktaran; Whitfield vd., 2014). İş seyahati ve turizm; toplantıları, teşvikleri, konvansiyonları ve fuarları (MICE- Meetings, Incentive, Convention and Exhibition) içerir ve dünya çapında birçok destinasyonun turizm ürününün önemli bir bileşenidir. Kongreler, delegelerin yaşadıkları yerlerden uzak yerlerdeki ticari etkinlikler veya toplantılardır. Diğer iş seyahati şekillerinde olduğu gibi, kongre turizmi de tatil amaçlı seyahat edenlere kıyasla, bu turistlerin yüksek harcama yapma ve destinasyonda daha uzun süre kalma eğilimi göstermesi nedeniyle oldukça arzu edilir (Spiller, 2002'den aktaran; Smith ve Garnham, 2006).

Pechlaner vd. (2007) çalışmalarında, toplantı endüstrisinin geleneksel turizme kıyasla destinasyonda daha fazla katma değer yaratma ve destinasyonun mevsimselliğini kısmen azaltma yeteneğini gösterdiği sonucuna varmışlardır. Görüldüğü üzere kongre turizminin destinasyonlara olan getirisi oldukça yüksektir. Kim ve arkadaşları (2020), kongre katılımcılarının ek programlar için ödeme yapma istekliğinin belirlenmesine yönelik yaptıkları araştırmalarında, katılımcıların bilgilerini genişletmek ve sosyalleşmek amacıyla kongre sonrasında yerel turlar için ekstra ödemeye istekli oldukları sonucuna varmışlardır. Kongre turizminin getirisine bakıldığında sadece katılımcı sayısı, elde edilen gelir gibi rakamsal verilerle sınırlandırılmaz. Kongre turizminin destinasyon imajına (Opperman, 1996) ve destinasyonu uluslararası pazarda tanıtımının yapılmasında (Özçelik Heper ve Sarıışık, 2015: 72) faydaları görülmektedir.

Kongre katılımcılarının destinasyon tercihlerine etki eden faktörleri sınıflandıran bir model geliştirilmiştir. Bu faktör boyutları: (1) birlik/konferans faktörleri, (2) bölge faktörleri (alt kategorileşmiş iki faktörü ise destinasyonun çekiciliği ve ulaşılabilirliği), (3) toplam maliyet faktörleri (alt kategorileşmiş iki faktörü ise toplam zaman maliyeti ve kongre organizasyonu boyunca toplam maliyet) ve (4) kişisel/ticari faktörlerdir (Zhang, Leung ve Qu, 2007'den aktaran; Donaldson, 2013:27).

Yoo ve Chon (2008) kongrelere katılımı etkileyen faktörleri ölçmek için bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçek, kongre katılım karar alma sürecinin birbiriyle ilişkili ancak benzersiz beş boyuttan oluşmaktadır. Bu beş boyut ise; destinasyon uyarıcıları (faktör 1), mesleki ve sosyal ağ fırsatları (faktör 2), eğitimsel fırsatlar (faktör 3), güvenlik ve sağlık koşulları (faktör 4) ve seyahat kolaylıkları (faktör 5).

Crouch, Chiappa ve Perdue (2019); uluslararası kongre turizmi pazarında destinasyon özelliklerinin ev sahibi şehir seçimini nasıl etkilediğini değerlendirmek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırma sonucunda bu seçimde önemli olan ilk on özelliği (önemine göre sıralı bir şekilde) şu şekilde sıralamışlardır; (1) uçuş programlarının yoğunluğu, (2) kongrenin aksama riski, (3) inbound seyahat engelleri veya formaliteleri, (4) konaklama, (5) mevcut dört yıldızlı otel sayısı, (6) kongre merkezinin maliyeti, (7) maliyetleri karşılamak için sübvansiyon olasılıkları, (8)

mevcut beş yıldızlı otel sayısı, (9) birliğin daha önce bu bölgede kongre yapıp yapmadığı ve (10) yurtiçi havayolu maliyetleri.

Tablo 1’de çeşitli araştırmacıların çalışmaları sonucunda kongre destinasyonu seçiminde etkili olan kriterler bir araya getirilmiştir. Araştırmacıların daha önce yaptıkları çalışmalar ışığında bir destinasyonun kongre destinasyonu olarak görülebilmesi, o destinasyonda özellikle getirisi yüksek olan uluslararası kongrelerin gerçekleştirilebilmesi, kongre organizatörlerinin bir destinasyonu kongre organizasyonları için tercih edebilmesi için bazı kriterler ön plana çıkmaktadır.

Tablo 1. Bazı Yazarlara Göre Kongre Destinasyonu Seçiminde Değerlendirilen Kriterler

Yazar	Kriterler	
Hu ve Hiemstra	Otel oda ücreti Yiyecek-içecek servisler Toplantı salonu fonksiyonel donanımı Check-in ve check-out işlemleri İş ekipman ve hizmetlerinin uygunluğu Telekonferans olanaklarının uygunluğu	İleri ses ve görsel ekipmanlarının uygunluğu Eğlence tesislerinin uygunluğu Otelin konumu Otelin güvenliği Otelin konforu Mevsim
Bradley	Kültürel faktörler Sosyal faktörler Çevre faktörleri Siyasi faktörler	Ekonomik faktörler Toplantı tesisleri ile ilgili faktörler Genel tesisler ile ilgili faktörler Ulaşım faktörleri
Oppermann	Toplantı salonları / tesisleri Otel servis kalitesi Otel rezervasyon uygunluğu Temiz / çekici çevre Koruma / güvenlik Havayolu ulaşım kolaylığı Yiyecek / konaklama maliyetleri	Şehir imajı Ulaşım maliyetleri Restoran tesisleri Sergi tesisleri Şehir turu imkânları İklim Gece hayatı
Durand ve Guidali	İmaj Coğrafi konum Toplantı salon büyüklüğü ve ekipmanlar Konaklama Yerel bağlantı / ilişkiler Ücret	Sağlanan hizmetler Destinasyonun turist olanakları Sübvansiyonlar Üniversite, kanaat önderleri Karar vericilerin konumu İklim
Lataillade	Teknik gereksinimler İmaj Konaklama uygunluğu Şehrin misafirperverliği	İklim Boş vakit etkinlikleri Sosyal programlar Şehrin canlılığı
McCabe	Konaklama olanaklarının uygunluğu ve çeşitliliği Kongre, toplantı ve fuar olanaklarının uygunluğu ve türleri Destinasyonun uygunluğu	Destinasyonun maliyeti Destinasyonun imajı Destinasyonun çekiciliği Eğlence ve tatil olanakları Ulaşım ve altyapı
Ladkin ve Spiller	Maliyet Konum ve ulaşım Zaman ve süre	Tesislerin büyüklüğü Destinasyonun imajı

Kaynak: Moser, 2003’ten aktaran Atabaş, 2008: 74-75.

Kongre turizminde rekabetçi ve başarılı olmak için destinasyonlar, kongre turizmi ile ilgili hangi özelliklerin önemli olduğunu ve ana rakiplerine karşı nasıl performans gösterdiklerini öğrenmelidir (Caber, Albayrak ve İsmayılı, 2017:100). Kongre turizminin bir destinasyonda öne çıkabilmesi için toplantı merkezlerinin yanında düzenlendiği şehrin de katılımcıların beklentilerine cevap verebilecek yeterliliğe sahip olması gerekir. Konaklama, yiyecek-içecek, ulaşım imkanlarının üst düzeyde olması, kentin otantik değerlerinin korunuyor olması, alışveriş merkezlerinin kalitesi toplantı düzenleyicilerinin bir bölgenin seçiminde önemli rol oynamaktadır (Özçelik Heper ve Saruışık, 2015:72).

Toplantı planlamacıları için kongre yeri seçiminin ölçütleri ve ilişkili ağırlıkları ile bir değerlendirme yapısı inşa etmek üzere bir çalışma yürütülmüştür. Ayrıntılı literatür taraması sonucunda kongre destinasyonu seçimi için beş ana kriter ve alt kriterleri tanımlanmış ve bir veri toplama formu geliştirilmiştir. Ana kriterler: toplantı ve konaklama tesisleri, maliyetler, saha ortamı, yerel destek ve kongre dışı fırsatlardır (Chen, 2006'dan aktaran; Akoğlan Kozak vd., 2015:259).

Özellikle kongre destinasyonu seçimine odaklanan Crouch ve Ritchie (1998), destinasyon seçimini incelemek için yaygın olarak kullanılan sekiz faktöre göre sınıflandırılmış 36 niteliği belirleyen 64 kongre destinasyonu seçim çalışmasını gözden geçirmişlerdir. Bu sekiz faktör: erişilebilirlik, toplantı olanakları, konaklama tesisleri, yerel destek, konferans dışı olanaklar, bilgi ve itibar, bölgenin doğası ve diğer ölçütlerdir. Birçok çalışma bu kategorilere göre yapılmıştır (Crouch vd., 2019:530).

Baloğlu ve Love, dernek toplantılarını planlayan profesyonellerin algılarını gösteren 23 kriterle odaklanmış ve ABD'de bu kriterlere göre beş büyük kongre kentinin performansını belirlemeye çalışmışlardır. Kriterlerden bazıları şunlardır: toplantı tesislerinin kapasitesi, toplantı tesislerinin kalitesi, destinasyonun güvenliği ve emniyeti, destinasyonun erişilebilirliği, otel odası kapasitesi, kentin itibarı ve iklim (Baloğlu ve Love, 2001'den aktaran; Akoğlan Kozak vd., 2015:259).

Kongre katılımcılarının bir kongre destinasyonunu seçmelerini sağlayan kriterlerin ortak noktalarına bakıldığında; öncelikle maliyet, ulaşılabilirlik, kongre merkezi, konaklama imkanları ve destinasyonun çekiciliği ön plana çıkmaktadır. Maliyeti açmak gerekirse; toplam maliyet de gösterilmekle birlikte, kongre merkezinin maliyeti, ulaşım maliyetleri, konaklama maliyetleri vs. ayrımı da yapıldığı görülmektedir. Kongre katılımcılarının yaptığı seyahatler, kongre merkezinde yapılan bir seyahat olmasına karşın turizm ile iç içe bir süreç yaşandığından kongrelere ev sahipliği yapmaya talip olan destinasyonun bazı çekiciliklere de sahip olması beklenmektedir. Eğlence ve tatil olanakları, (özellikle 4 ve 5 yıldızlı oteller olmak üzere) konaklama imkanları, doğal, tarihi, kültürel vb. çekiciliklere sahip olması gibi özellikler kongre katılımcılarının kongre şehriden aradığı genel özellikler olabilmektedir.

Kongre katılımcılarının destinasyonda aradığı kriterlerin yanında kongre planlayıcılarının da destinasyondan beklediği kriterler de yukarıda birçok çalışma aracılığıyla verilmiştir. Bu çalışmalar ışığında sektör paydaşlarının aradığı ortak kriterleri belirlemek gerekirse; konaklama (tesislerin kapasitesi ve kalitesi), destinasyona erişilebilirlik (ulaşım imkanları), yerel destek, kongre tesisleri, (varlığı, kapasitesi ve kalitesi), fiyatlar (maliyetler), kongre dışı olanaklar ve bölgenin çekicilikleri faktörleri öne çıkmaktadır. Hem sektör paydaşlarının kriterlerinin hem de kongre katılımcılarının beklentilerinin büyük oranda birbiriyle örtüştüğü görülmektedir.

Bilinen tarihi geçmişi en az 4000 yıl öncesine dayanan Trabzon, konumu itibariyle tarihin bütün evrelerinde tüm dünyanın ilgisini çekmiş ender kentlerden biridir. Coğrafi önemi ve tam bir geçiş noktasında bulunması nedeniyle Trabzon; tarihi boyunca birçok medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Ticari ve idari merkez olarak Trabzon'da yüzyılların ötesinden bu yana kurulu bulunan eğitim -kültür -ticaret merkezlerinin varlığı kentin etrafıyla birlikte canlı ve süregelen bir kültürel birikime sahip olmasını sağlamıştır. Dolayısıyla Trabzon kültür varlıkları bakımından zengin bir şehirdir. Günümüzde bu kültür varlıkları yerli ve yabancı birçok turistin uğrak yerleri arasındadır (T.C. Trabzon Valiliği, 2020).

Trabzon ili doğal, tarihi ve kültürel çekiciliklerinden önemlilerini şu şekilde sıralamak mümkündür (T.C. Trabzon Valiliği, 2020; Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020); Sümela Manastırı, Veزالon (Yahya) Manastırı, Kızlar (Panagia Theokephastros) Manastırı, Kızlar Manastırı (Panagia Keramesta), Trabzon Kalesi, Atatürk Köşkü, Ayasofya Müzesi, Cevdet Sunay Müzesi, Memişoğlu Konağı, Santa Harabeleri, Uzungöl, Çakırgöl Yaylası, Hıdırnebi ve Kuruçam Yaylaları, Kadirga Yaylası, Sıldağı Yaylası, Sera Gölü, Çal Köy Mağarası, Akarsu Köyü Mağarası. Daha önce de belirttiği üzere kongre katılımcılarının daha çok 4 ve 5 yıldızlı otelleri tercih etmesinden dolayı Trabzon ilinin konaklama kapasitesini ortaya koyarken kongre turizmi paradigması ile ele alınarak sadece 4 ve 5 yıldızlı oteller listelenmiştir. Ayrıca; otellerin toplantı salonu kapasiteleri de bunlarla birlikte verilmiştir. Tablo 2'de otellerin oda ve yatak sayıları ve toplantı salonu kapasiteleri verilmektedir.

Tablo 2. Trabzon İlindeki 4 ve 5 Yıldızlı Otellerin Oda, Yatak ve Toplantı Salonu Kapasiteleri (2020)

Otel Adı	Yıldızı	Bulunduğu İlçe	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Toplantı Salonu Kapasitesi (Tiyatro Düzenine Göre)
Royal Comfort Otel	4 Yıldızlı	Araklı	55	110	350
Sera Lake Hotel	4 Yıldızlı	Akçaabat	20	40	50
Tilya Resort Hotel	4 Yıldızlı	Akçaabat	100	200	1000
Uzungöl Önder Hotel & Spa	4 Yıldızlı	Çaykara	69	148	220
Kılpa Otel	4 Yıldızlı	Çaykara	48	96	200
Royal Uzungöl Otel	4 Yıldızlı	Çaykara	57	114	135
Maçka Büyük Sümela Otel	4 Yıldızlı	Maçka	115	230	240
Funda Otel	4 Yıldızlı	Ortahisar	51	114	50
Saylamlar Hotel	4 Yıldızlı	Ortahisar	66	132	1000
Usta Park Otel	4 Yıldızlı	Ortahisar	120	245	150
Yalıpark Otel	4 Yıldızlı	Ortahisar	88	176	500
Yol İş Holiday Otel Trabzon	4 Yıldızlı	Ortahisar	65	130	300
Zarha Mountain Resort Hotel	4 Yıldızlı	Sürmene	61	126	80
Park Dedeman Trabzon	4 Yıldızlı	Yomra	149	346	350
Emir Grand Hotel & Spa	4 Yıldızlı	Yomra	135	270	603
Trabzon Nov Otel	4 Yıldızlı	Yomra	200	400	500
Doubletree By Hilton Trabzon	5 Yıldızlı	Akçaabat	190	382	600
Radisson Blu Hotel Trabzon	5 Yıldızlı	Ortahisar	163	326	800
Ramada Plaza Trabzon Hotel & Spa	5 Yıldızlı	Ortahisar	350	704	900
Zorlu Grand Hotel	5 Yıldızlı	Ortahisar	157	335	350
TOPLAM			2259	4624	8378

Kaynak: (trabzon.ktb.gov.tr; www.turob.com) ve tesislerden direkt olarak alınan bilgiler derlenerek oluşturulmuştur.

Tablo 2’de de görüldüğü üzere Trabzon ilinde 16 adet 4 yıldızlı, 4 adet de 5 yıldızlı otel bulunmaktadır. Otellerin oda sayıları toplam 2259, yatak kapasiteleri ise 4624’tür. Toplantı salonu kapasitesi ise toplamda 8378’dir. Uluslararası kongreler çoğunlukla 500 ve üzeri katılımcı ile yapıldığı düşünüldüğünde Trabzon’un bu talebi karşılayacak konaklama ve toplantı salonu potansiyeline bir nebze de olsa sahip olduğu söylenebilir. Tabii sadece otellerin toplantı salonları değil müstakil kongre merkezlerinin de varlığı bu potansiyeli pekiştirecektir. Tablo 3’te kongre merkezlerinin kapasiteleri verilmiştir.

Tablo 3. Trabzon’daki Kongre Merkezlerinin Kapasiteleri (2020)

Kongre Merkezinin Adı	Toplantı Salonu (1) kapasitesi	Toplantı Salonu (2) kapasitesi	Toplantı Salonu (3) kapasitesi	Toplam Kapasite
Atatürk Kültür Merkezi	940	235	-	1.175
Prof. Dr. Osman TURAN Kültür Merkezi	587	190	360	1.137
Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezi	440	310	110	860
Hüseyin KAZAZ Kültür Merkezi	120	-	-	120
TOPLAM				3.292

Kaynak: (www.ktu.edu.tr), (www.trabzon.bel.tr) ve tesislerden direkt olarak alınan bilgiler derlenerek hazırlanmıştır.

Tablo 3’te de görüldüğü üzere, Trabzon’da kongre merkezi sayısı oldukça azdır. Kapasiteleri açısından orta ölçekte toplantılara ev sahipliği yapabilmekle birlikte Atatürk Kültür Merkezi ve Prof. Dr. Osman TURAN Kültür Merkezinin Karadeniz Teknik Üniversitesi’ne ait olması ve kampüs içerisinde yer alması da bir handikap olarak düşünülebilir.

Seyahat acentelerinin asli görevlerinden biri de kongre organizasyonlarıdır (Mısırlı, 2015:53). Bu sebeple Trabzon ilinin turizm arzını ortaya koyarken (kongre turizmi açısından) şehirdeki acente sayılarını da vermek gerekmektedir. Trabzon ilinde 180 adet A Grubu Seyahat Acentası, 1 adet B Grubu Seyahat Acentası ve 1 adet de C Grubu Seyahat Acentası yani; toplamda 182 adet seyahat acentası bulunmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı , 2020). Sayıları verilen seyahat acentalarından kaçının kongre ve fuar organizasyonları düzenlediği ile ilgili bir istatistik bulunmamakla birlikte, yukarıda belirtildiği gibi bu tür organizasyonlar seyahat acentalarının asli görevlerinden olduğu için tüm acentalar arz unsuru olarak düşünülebilir.

Daha önce konu üzerine yapılan araştırmalar ışığında, uluslararası kongrelere ev sahipliği edebilmek için gerekli kriterler belirlenmiş ve Trabzon İlinin bu kriterleri karşılayabilme yeteneği irdelenmiştir.

YÖNTEM

Çalışmanın ana amacı Trabzon destinasyonunun kongre turizmi potansiyelini belirlemek olduğundan bölgenin bu kriterleri ne kadar karşıladığı sektördeki paydaşlara sorularak ölçülmeye çalışılmıştır. Bunun yanında kongre turizminin Trabzon destinasyonuna etkileri (ekonomik ve sosyal etkiler) ve katabileceği değerler (şehrin tanıtımına etkisi, turizm sezonunun uzatılmasına katkı vs.) hakkında da paydaşların görüşleri alınmıştır. Kongre turizmi potansiyelinin ölçülmesi yanında paydaşların kongre turizminin bölgede yapılmasıyla ilgili düşünceleri ve istekleri de bu şekilde öğrenilmek istenmiştir. Bu çalışmada ayrıca; görüşülen paydaşlara kongre turizminin bölgeye sağlayabilecek kazanımlar konusunda bir farkındalık oluşturmak da amaçlanmıştır.

Nitel araştırma yöntemleriyle yapılan bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu mülakat türü önceden belirlenmiş soruların sorulmasını ve özel bazı konulara değinilmesini içermektedir. Görüşmeciler, hazırladıkları yapılandırılmış sorulara aldığı cevapları derinleştirebilir (Berg ve Lune, 2015:136).

Soru formu Kaya ve Batman'ın (2016)'ın çalışmalarında kullandıkları formun düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. Soru formunda bulunan açık uçlu 6 soru ile Trabzon ilindeki kongre turizmi potansiyeli ölçülmeye çalışılmıştır. Daha önce literatür taranarak ortaya çıkarılan faktörler (konaklama, ulaşılabilirlik, yerel destek, kongre tesisleri, fiyat-maliyet ve destinasyonun çekiciliği) ve sektör paydaşlarının Trabzon destinasyonunda kongre turizminin uygulanması ile bölgeye olan etkileri hakkında görüşleri elde edilmeye çalışılmış, paydaşlara bu konuda bir farkındalık oluşturmaya da çalışılmıştır.

Tablo 4. Mülakat Yapılan Katılımcıların Listesi

	Katılımcı Kodu	Kurum	Eğitim	Yaş
1	S1	Ayaser Turizm	Lise	40
2	S2	Karadeniz Tur (Seyahat Acentesi) /TİSAD (Turizm İşletmeleri Seyahat Acenteleri Derneği)	Lisans	38
3	S3	Sümela Tur	Lisans	39
4	S4	Gündönümü Tur	Yüksek Lisans	40
5	S5	Buçaç Tur	Lise	45
6	S6	Nayino Tur	Lise	40
7	S7	Papillion Tur	Lisans	42
8	S8	Gündönümü Tur	Lisans	23
9	S9	Gürgen Tur (Meydan Şubesi)	Lise	49
10	S10	Horon Tur	Lise	52
11	S11	Zağanos Tur	Yüksek Lisans	31
12	S12	Eyce Tours	Lisans	27
13	S13	Şahin61 Turizm	Lisans	26
14	S14	Sancak Turizm	Lisans	24
15	S15	Vira Miranda Turizm	Lisans (Öğrenci)	21
16	K1	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Lisans	44
17	K2	Akçaabat Belediyesi	Ön Lisans	56
18	K3	Ortahisar Belediyesi	Lisans	52
19	O1	Zorlu Grand Hotel	Lisans	Y. Belirtmedi
20	O2	Tilya Resort Hotel	Lise	45
21	O3	Sera Lake Resort Hotel	Ön Lisans	Y. Belirtmedi
22	O4	Saylamlar Resort Hotel	Lisans	38
23	O5	Ramada Otel	Lisans	35
24	O6	Yol İş Holiday Otel	Lisans	25
25	O7	Hilton Otel	Lisans	41
26	O8	Grand Vaves HOTEL	Lisans	40

Verilerin elde edildiği örneklem olasılığa dayalı olmayan örnekleme türlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, örneği oluşturan kişiler araştırmacının

araştırma problemine cevap bulacağına inandığı kişilerden oluşur (Altunışık vd., 2010:140). Örneklem nitel tekniklerin kullanıldığı çalışmalarda örneklem sayısının büyüklüğü yerine örneklemin araştırmacının ihtiyaç duyduğu bilgi miktarını karşılayıp karşılamadığına bakılmaktadır (Patton, 1990'den aktaran; Türnüklü, 2000:548). Niteliksel bir soruyu cevaplamak için rastgele birini seçmek, bir arabanın nasıl tamir edileceğini bir garaj tamircisine sormak yerine yoldan geçen rastgele birine sormak gibidir (Marshall, 1996:523). Araştırılmak istenen konunun doğru kişiler tarafından cevaplanabilmesi için amaçlı örneklem seçilmesinin sebebi de tam da Marshall'ın (1996) verdiği örnekten dolayıdır.

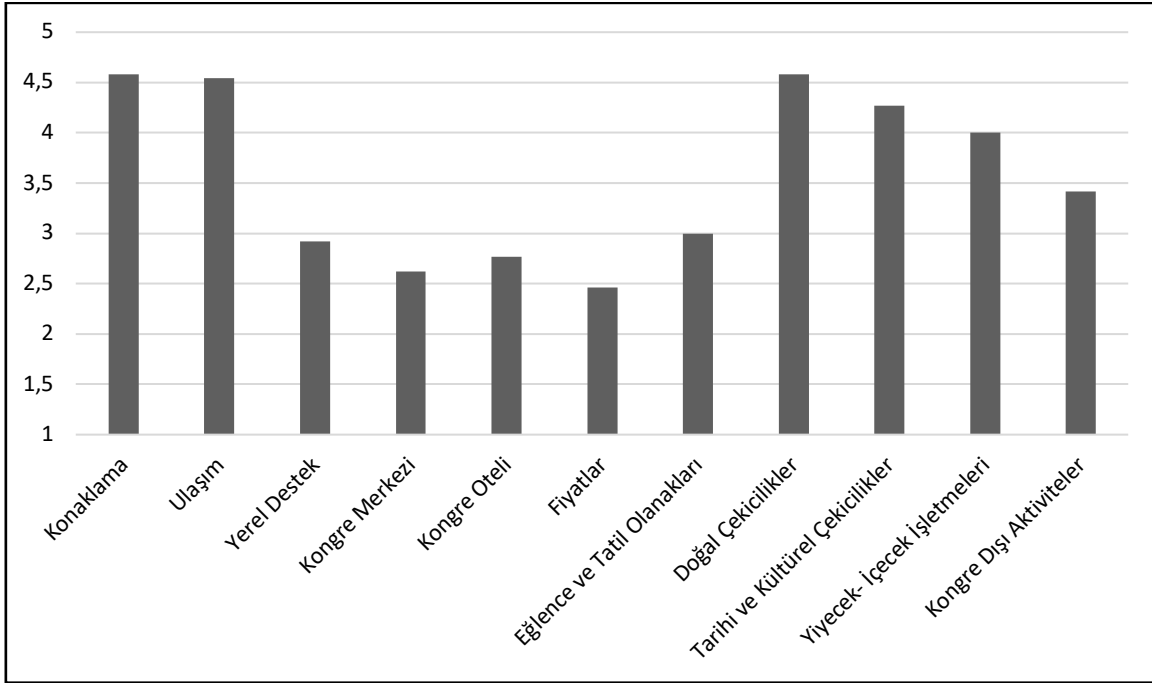
Nitel araştırma yöntemlerinin bu özellikleri dikkate alınarak araştırma konusuna en iyi cevapları verebilecek, Trabzon ilinde turizm sektörüne doğrudan ve/ya dolaylı bağlı olan kurum ve kuruluşlar yani *paydaşlar* ile görüşmeler yapılmıştır. Trabzon'da faaliyet gösteren Seyahat Acenteleri, konaklama işletmeleri, STK (Sivil Toplum Kuruluşları)'lar ve kamu kurumları bu paydaşlar arasındadır. Toplamda 26 katılımcı ile görüşülmüştür. Tablo 4'te katılımcıların listesi ve bazı bilgiler görülmektedir (Katılımcıların isimleri ve çalıştıkları kurumlardaki görevleri gizlilik sebebiyle tabloda verilmemiştir. Katılımcılar, çalışmanın bundan sonraki bölümlerde her biri için atanan kodlarla anılacaktır).

Yapılan görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş ve önceden randevu alınarak katılımcıların ofislerinde görüşülmüştür. Kabul eden katılımcıların konuşmaları ses kaydı olarak alınmış ve sonrasında yazıya dökülmüştür. Elde edilen veriler MAXQDA-2020 programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

BULGULAR

Trabzon İlinin bir kongre destinasyonunda bulunması gereken kriterleri ne ölçüde karşıladığı katılımcı paydaşlara sorulmuştur. Katılımcılara 11 adet kriter verilmiştir (Konaklama, Ulaşım, Yerel Destek, Kongre merkezi, Kongre oteli, Fiyatlar, Eğlence ve tatil olanakları, doğal, tarihi ve kültürel çekicilikler, Yiyecek-içecek işletmeleri ve kongre dışı aktiviteler). Bu kriterleri Trabzon ilinin ne derecede karşıladığını 1'den 5'e kadar bir skala üzerinden işaretlemeleri istenmiştir. "1= Yeterli değildir, 5= Yeterlidir" şeklinde olduğu (fiyatlar kriteri; 1= yüksektir, 5= düşüktür olarak verilmiştir) da belirtilmiştir. Buradaki maksat Trabzon turizmi paydaşlarından olan bu katılımcıların, bir kongre destinasyonu olabilmesi için gerekli olan kriterleri Trabzon ilinin ne kadar karşıladığı konusunda düşüncelerini toplu olarak ortaya koymaktır. Trabzon ilinin kongre şehri kriterlerini karşılama uygunluğu ile ilgili paydaş görüşleri Şekil 1'de bir bütün olarak gösterilmiştir.

Şekil 1'de katılımcıların çeşitli kriterlere göre Trabzon ilinin durumunu nasıl gördükleri ortaya konmuştur. Katılımcılara göre, Trabzon ilinin en zayıf olduğu kriterler sırası ile; fiyatlar- maliyet (ort. 2,46), kongre merkezi (ort. 2,62), kongre oteli (ort. 2,77), yerel destek (ort. 2,92) ve eğlence ve tatil olanakları (ort. 3) olarak belirlenmiştir. Öncelikle; Trabzon ilinin fiyatlar açısından yüksek olduğunu ve bunun diğer kongre şehirlerine göre bir dezavantaja sebep olabileceği söylenebilir. Trabzon ilinin kongre merkezi ve kongre oteli arzı açısından zayıf olması da uluslararası kongrelere ev sahipliği yapma açısından büyük bir sorun teşkil edebilir. Bunun yanında yerel desteğin zayıflığı da zayıflığı da bir handikap olarak görülmelidir. Yerel destek kavramını açmak gerekirse personel, sivil toplum kuruluşları (Kongre ve Ziyaretçi Bürosu gibi) ve destekleyici işletmelerden (ses sistemleri, ışıklandırma vs. hizmetleri, rehber, tercüman gibi kongre organizasyonları için tamamlayıcı hizmetler sunan işletmeler) bahsedilmektedir.



Şekil 1. Trabzon İlinin Kongre Turizmi Potansiyeli

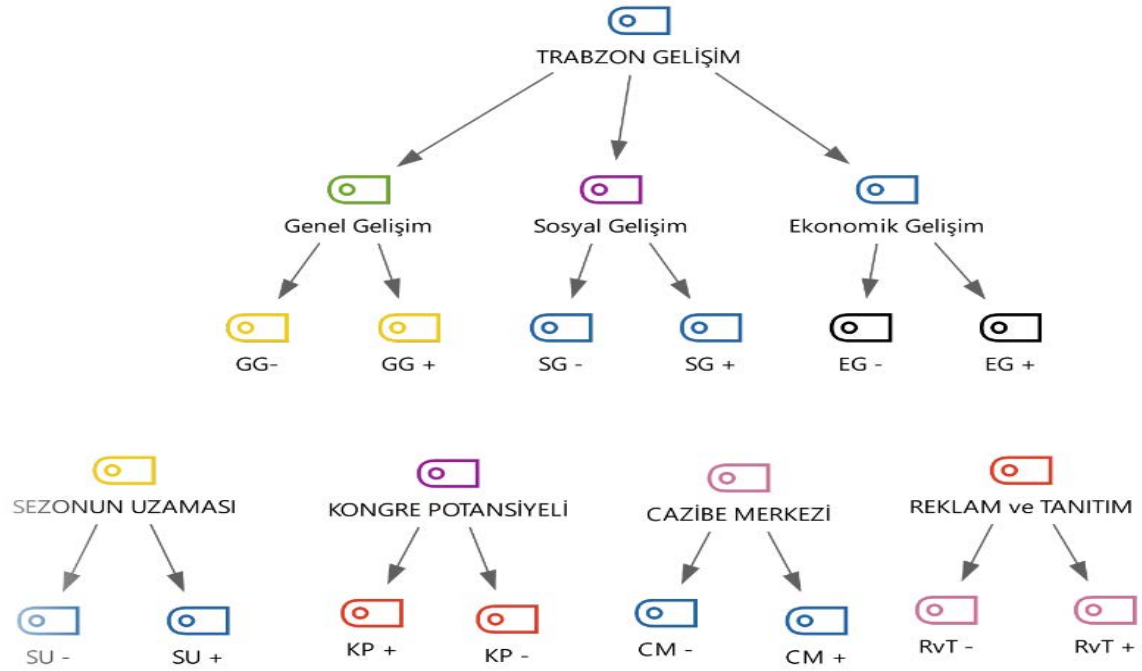
Kongre organizasyonun turizm ile ilişkilendirilmesine en fazla yardımcı olan durumlar kongre öncesi ve sonrası eğlence ve tatil olanaklarının varlığıdır. Ayrıca; bu olanaklar sayesinde kongre şehirleri arasındaki rekabette bir adım öne çıkma imkanı da olabilir. Trabzon ilinde bu kriterin de düşük oranda çıkması olumsuz bir durumdur.

Trabzon'un kongre turizmi açısından en yüksek yani, en yeterli olduğu kriterleri ise sırasıyla; konaklama (ort. 4,58), doğal çekicilikler (ort. 4,58) ve ulaşım imkanları (ort. 4,54) olarak gösterilmiştir. Ayrıca; Tarihi ve Kültürel Çekicilikler (ort. 4,27) ve yiyecek içecek işletmeleri (ort. 4,00) de katılımcılar tarafından yüksek oranda yeterli kriterler arasında belirtilmiştir. Günümüzde, toplantıya katılan delegeler unutulmaz bir deneyimden daha azını beklemektedirler ve bu, kongre planlayıcıları üzerinde kongre deneyimine değer katacak yollar bulmaları için baskı yaratmaktadır (Cassar, Whitfield ve Chapman, 2020:77). Kongre deneyimine değer katacak unsurların başında gelen Doğal, tarihi ve kültürel çekicilikler ve yiyecek içecek işletmeleri açısından Trabzon'un yeterliliği aslında büyük bir rekabet avantajı olarak kullanılabilecek önemdedir.

Yapılan görüşmelerde iki ayrım bulunmaktadır;

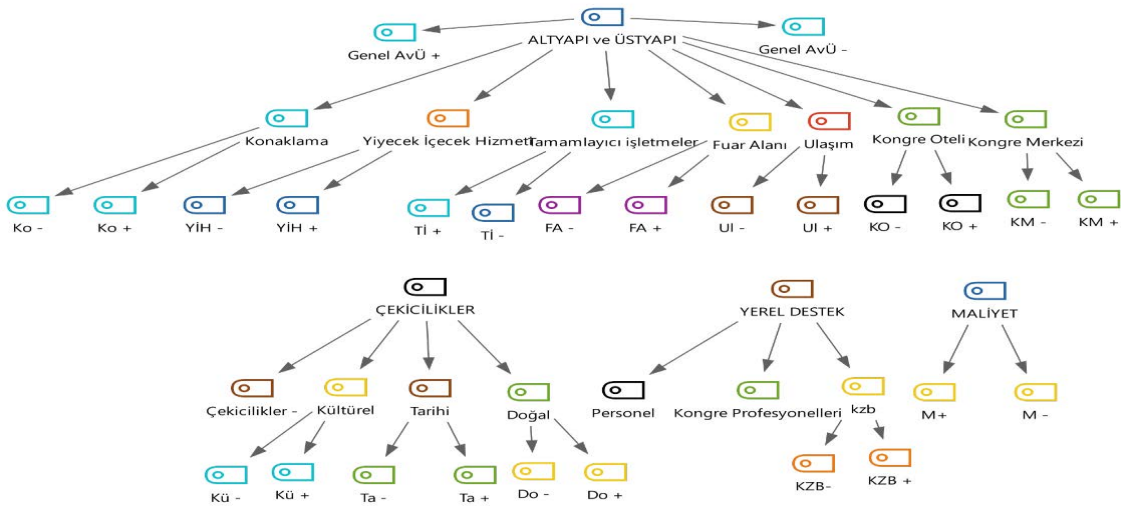
- Bunların ilki, paydaşların Trabzon'un kongre turizmi potansiyeli ve kongrelerin Trabzon'a etkileri ile ilgili görüşlerini belirlemektir.
- İkincisi ise; Trabzon ilinin bir kongre şehri olabilmesi için gerekli kriterleri ne kadar sağladığıyla ilgili derinlemesine görüşlerini almaktır. Bu minvalde temalar ve kodlamalar ortaya konmuştur. Kodlamaların hiyerarşisi Şekil 2 ve 3'te verilmiştir.

Paydaşların Genel Görüşleri



Şekil 2. Çalışmanın Kodlama Hiyerarşisi (1)

Kriterleri Karşılama



Şekil 3. Çalışmanın Kodlama Hiyerarşisi (2)

Şekil 2 ve 3'te verilen kodlar ve onların alt kodlarının bir kısmı kısaltmalar kullanılarak oluşturulmuştur. Örneğin; "Trabzon Gelişim" kodu, Kongre turizminin Trabzon'un gelişimine olan etkisini anlatmak içindir. Alt kodlarda da "+" lar olumlu "-" ise olumsuz görüşleri anlatmaktadır. Karışıklık olmaması için her kodun alt kodunu, o kodun kısaltması ile başlatıp olumlu ya da olumsuzluğu belirtmek için de "+" ve "-" simgeler eklenmiştir. Örneğin; "Kültürel" kodunun alt kodu "Kü+" Kültürel çekiciliklerle ilgili olumlu görüşleri kodlamak için kullanılmıştır.

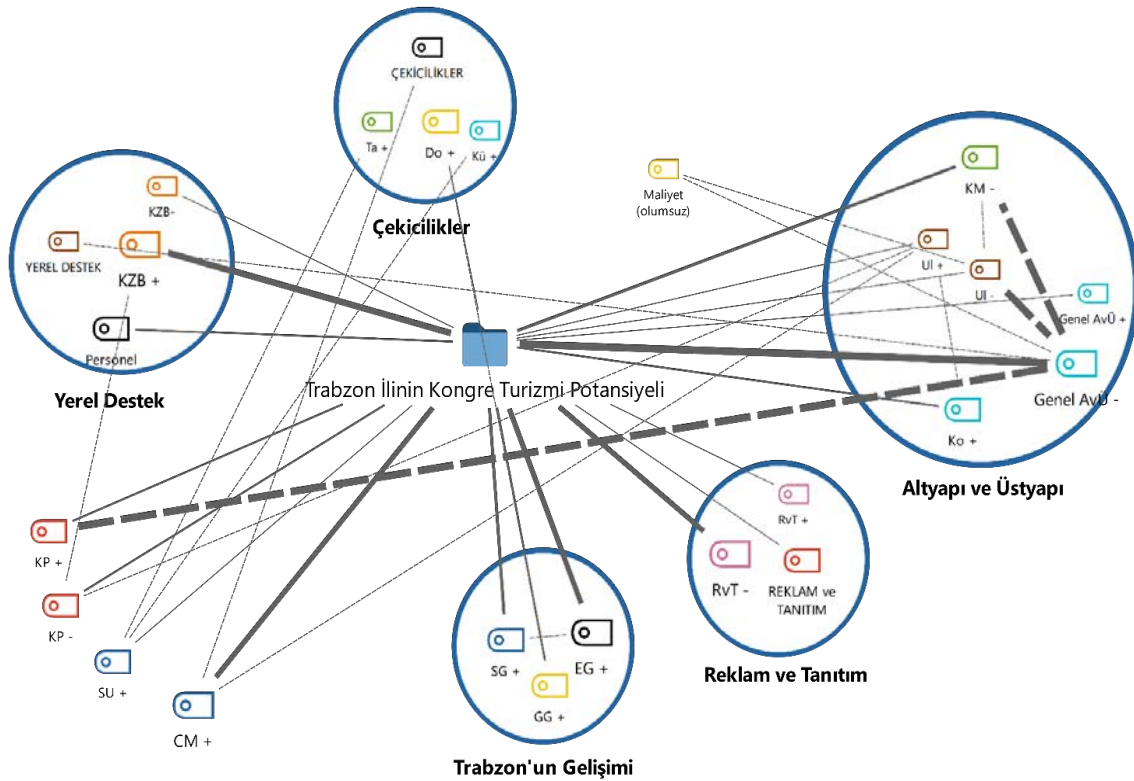
Görüşmelerde katılımcıların verdikleri cevaplardan bir kelime bulutu oluşturulmuştur. En çok vuruş alan yani; katılımcıların en fazla kullandığı kelimelerin listesi Şekil 4'te verilmiştir.



Şekil 4. Katılımcıların Verdikleri Cevaplara Göre Oluşturulan Kelime Bulutu

Şekil 4'teki kelime bulutunda en fazla vuruş alan 50 sözcük bulunmaktadır. Bu sözcüklerden bazılarında kelime bulutu oluşturulmadan önce birleştirmeler yapılmıştır. Örneğin; kelime bulutunda yer alan "turizm" sözcüğünün yanında "turizmi", "turizme", "turizmin" gibi sözcükler bulunmakta iken hepsi "turizm" sözcüğüne eklenip tek bir sözcük olarak kelime bulutuna eklenmesi sağlanmıştır. Ayrıca; bağlaçlar, zamirler vs. kelime bulutunda olmasının herhangi bir anlam ifade etmeyeceği düşünüldüğünden hariç tutulmuştur. Kelime bulutuna bakıldığında, katılımcıların en çok kullandığı kelimelerin başında "kongre", "turizm", "Trabzon" doğal olarak gelmektedir. Bunun yanında "reklam", "gereklidir" gibi kelimelerin de çok fazla vuruş alması manidardır. Özellikle "gereklidir" kelimesinin çok fazla vuruş alması, Trabzon İlinin kongre turizmi potansiyeli açısından bakıldığında, katılımcıların bazı eksikliklerin giderilmesi gerekliliğiyle ilgili görüşlerini bildirdiği yorumu yapılabilir "altyapı", "üstyapı", "personel", "hizmet" gibi kelimelerin kelime bulutu içerisinde yer alması göze çarpmaktadır ve katılımcıların bu konularda diğerlerine göre daha fazla beyanda buldukları anlaşılmaktadır. Kelime bulutu şekline genel olarak bakıldığında katılımcıların

Paydaşlarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ışığında kodlar arasındaki karşılıklı ilişkileri bir bütün halinde ortaya koymak için aşağıdaki harita oluşturulmuştur. Bütünlüğü vurgulamak açısından da temalar daireler içerisine alınıp toplu şekilde gösterilmiştir. Şekil 5'te temalar ve kodlar arasındaki ilişkiler bütünsel olarak verilmiştir. Aralarındaki karşılıklı ilişkiler ise çekilen çizgilerle anlatılmıştır. Direkt çizgiler direkt karşılıklı ilişkileri, kesikli çizgiler ise dolaylı ilişkileri göstermektedir. Çizgilerin kalınlığı ise ilişkinin şiddetini anlatmaktadır.



Şekil 5. Trabzon İlinin Kongre Turizmi Potansiyeli: Tüm Karşılıklı İlişkiler – Bütünsel Bakış

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sonunda oluşturulan bu ilişki haritasına baktığımızda; katılımcıların Trabzon'da bir Kongre ve Ziyaretçi Bürosu (KZB) kurulması gerektiği düşüncesinin şiddetli olduğu görülmektedir (KZB+ kodu). Bunun yanında Trabzon'un kongre turizmi açısından bir cazibe merkezi olması gerektiği (CM+ kodu) düşüncesi de ağırlıklı olarak belirtilen bir görüş olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında Trabzon'un kongre turizmi açısından yeterli Altyapı ve üstyapıya henüz tamamen sahip olmadığı (Genel AvÜ- kodu) da şiddetli olarak belirtildiği haritada görülmektedir. Fakat Genel olarak altyapı ve üstyapı eksikliği olmasına rağmen uluslararası kongrelere ev sahipliği yapabilecek potansiyele sahip olduğu (KP+ kodu) da kesik ve kalın çizgiyle görüldüğü üzere düşünülmektedir. Buradan şu yorum yapılabilir; Trabzon'un altyapı ve üstyapı konusunda eksikliği bulunmakla birlikte, uluslararası kongrelere ev sahipliği de yapabilir. Şayet eksiklikler giderilirse kongre turizmi konusunda daha yoğun talep alınabilir.

Genel olarak altyapı ve üstyapı eksikliği ile ulaşım eksikliği (Ul- kodu) ve kongre merkezi eksikliği (KM- kodu) arasında dolaylı ve şiddetli ilişkiler olduğu gözlenmektedir. Bunlar kadar şiddetli olmasa da maliyet (maliyet- olumsuz kodu) ile de dolaylı bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Kongre merkezi eksikliğin ayrıca; direkt olarak kongre turizmi potansiyeli ile ilişkisinin olduğu haritada belirtilmiştir. Reklam ve tanıtımların öneminin kongre turizmi potansiyeli ile şiddetli bir ilişkisi olduğu görülmektedir. Fakat katılımcılar, reklam ve tanıtımların yetersiz olduğunu (RvT- kodu) düşünmektedirler.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Trabzon ilinde turizm endüstrisi önemli bir yer kaplamakta, birçok insan direkt-endirekt olarak turizm endüstrisi içerisinde yer almaktadır. Bunun yanında Trabzon destinasyonunun turizm sezonu azami 3 ay ile sınırlı kalmakta, yaz ayları haricinde atıl kapasite oluşmaktadır. Bölgenin turizme olan bağımlılığı göz önüne alındığında turizm sezonunun yaz ayları ile sınırlı kalmaması, sezonun uzatılması için çeşitli arayışlarda bulunmak elzem olmuştur. Alternatif turizm çeşitleri içerisinde yerini almış olan kongre turizminin; yoğun sezon dışında daha fazla faaliyette bulunulması, katılımcıların kitle turistinden daha fazla harcama yapmaları, uluslararası kongrelerin çoğunlukla 500 ve üstü katılımcılarla yapılması dolayısıyla kongrelerin düzenlendiği destinasyona büyük katkıları, kongre öncesi ve/ya sonrasında delegelerin tatil maksadıyla bölgede bir süre daha kalmaları gibi avantajları mevcuttur. Bundan dolayı, Trabzon destinasyonunun bir kongre şehri olarak hazırlanması halinde bu turizm çeşidinin bölgedeki turizm faaliyetlerinde mevsimsellik sorununun ortadan kaldırılmasına fayda sağlayabilecektir.

Araştırmanın sonuçlarına göre; Trabzon'da kongre turizmi için gerekli alt-yapı ve üst-yapı açısından çeşitli eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. En önemli eksikliğin, uluslararası kongrelere ev sahipliği yapacak büyüklükte ve sayıda kongre merkezi sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Mevcut kongre merkezleri uluslararası kongrelere ev sahipliği yapabilecek kapasitede olmasına rağmen bu merkezlerin sayının azlığı, şehirde aynı anda birden fazla kongrenin yapılmasına elverişli görülmemektedir. Ayrıca, kongre turizmi açısından önemli bir yer tutan kongre otellerinin hem salon hem de yatak kapasitelerinin eksik olduğu görülmektedir.

Bölgenin bir kongre şehri olarak tanıtılmasında önemli bir yer kapladığı bilinen Kongre ve Ziyaretçi Bürolarının olmaması Trabzon açısından bir eksiklik olarak görülebilir. Kamu ve özel sektörün ortak bir platformda oluşturabileceği bir Kongre ve Ziyaretçi Bürosu şehrin kongre turizmi açısından iddiasını güçlendirebilir.

Şehrin özellikle uluslararası uçuşlarda yetersiz olması, ülke içi uçuşlarda ise ücretlerin yüksekliği de olumsuz bir durum olarak göze çarpmaktadır. Trabzon havalimanının yurtdışı uçuşlara daha uygun bir şekilde düzenlenmesi ve direkt uçuş noktalarının artırılması bölgedeki kongre turizmi için önemli bir avantaj sağlayabilir.

Bölgenin tanıtılması noktasında katılımcıların çoğunlukla olumsuz fikir beyan ettiği gözlemlenmiştir. Bunun yanında, kongre organizasyonları açısından eksikliklerin giderilmesinden sonra tanıtım çalışmalarına başlanması ve bu çalışmaların profesyonellerce yapılması fikri de katılımcılarca beyan edilmiştir. Bölgenin kongre şehri olabilmesi için gerekli kriterler tamamlandıktan sonra tanıtım ayağına odaklanması önerilmektedir.

Trabzon ilinin doğal, tarihi ve kültürel çekicilikler açısından zengin bir destinasyon olduğu katılımcılar tarafından ağırlıklı ifade edilmiştir. Bu durumun bölge için bir avantaj olduğu rekabette ön plana çıkarılması gerektiği önerilmektedir.

Trabzon turizmine paydaş olan katılımcılar kongre turizminin Trabzon'a büyük faydalar sağlayacağını, şehrin bu potansiyele sahip olduğunu ve eksikliklerin giderilmesi halinde bir kongre şehri olarak anılabileceğini belirtmişlerdir. Bu eksikliklerin giderilmesinin ancak kamu kuruluşlarının desteğiyle gerçekleştirilebileceği aşikardır. Trabzon turizminin mevsimsellik sorununu çözümlmek için kamu-özel sektör iş birliği ile gerekli yatırımların yapılması önerilmektedir.

Özel sektöre sunulabilecek öneriler şunlardır; (1) Uluslararası kongre organizasyonlarını gerçekleştirilme yeteneği olan tesislerin yatırımı yapılmalıdır. (2) Uluslararası kongre katılımcılarının profillerine uygun kalitede hizmet üretilmelidir. (3) Kongre ve Ziyaretçi Bürosu kurulması için Kamu kurumlarıyla ortak bir platformda buluşulmalıdır.

Kamu Kurum ve Kuruluşlarına öneriler şu şekilde sıralanabilir; (1) Şehrin, kongre turizmi için gerekli olan alt-yapı ve üst-yapı yatırımlarının ivedilikle yapılması gerekmektedir. (2) Şehrin tanıtımı için özel sektörle iş birliği içerisinde hareket edilmesi gerekir. (3) Özel sektörle ortak bir platformda bir araya gelerek kongre turizmi için elzem olan Kongre ve Ziyaretçi Bürosu'nun kurulması sağlanmalıdır.

Bundan sonra yapılacak çalışmalar için de yerel paydaşların görüşlerinin yanında Trabzon iline kongre için gelen delegelerin de görüşlerinin alınması ve karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılabilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akoğlan Kozak, M., Aksöz, E. O. and Özel, Ç. H. (2015). An Analytic Hierarchy Process Model for Understanding Convention Planners' Prior Factors of Convention Hotel Selection. *International Journal of the Analytic Hierarchy Process*, 7(2), 256-272.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Atabaş, A. (2008). Kongre Turizmi Bağlamında Şehir Markalaşması: Trabzon İncelemesi. *Uzmanlık Tezi*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü.

Aymankuy, Y. (1997). Türkiye'de Geliştirilebilir Turizm Şekli Olarak Kongre Turizmi ve İzmir İl Merkezi Örnek Uygulaması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Turizm İşl. ve Otelcilik A.B.D.

Baytok, A., Soybalı, H. H. ve Emir, O. (2010). Destinasyonların Toplantı Turizmi Amaçlı Pazarlanmasında Kongre ve Ziyaretçi Bürolarının Rolü: İstanbul Kongre ve Ziyaretçi Bürosu Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(23), 9-22.

Berg, B. L., and Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (H. Aydın, Dü., İ. Som, ve G. Ekşi, Çev.) Eğitim Yayınevi.

Bernini, C. (2009). Convention industry and destination clusters: Evidence from Italy. *Tourism Management*, 30, 878-889.

Caber, M., Albayrak, T. and İsmayılı, T. (2017). Analysis of congress destinations' competitiveness using importance performance competitor analysis, *Journal of Convention & Event Tourism*, 18:2, 100-117.

Cai, L. A., Bai, B. and Morrison, A. M. (2001). Meetings and Conventions As a Segment of Rural Tourism. *Journal of Convention & Exhibition Management*, 3(3), 77-92.

- Cassar, J., Whitfield, J. and Chapman, A. (2020). Contemporary factors influencing association conference attendance, *Journal of Convention & Event Tourism*, 21:(1), 57-90.
- Crouch, G. I., Chiappa, G. D. and Perdue, R. R. (2019). International convention tourism: A choice modelling experiment of host city competition. *Tourism Management*, 71, 530-542.
- Donaldson, R. (2013). Conference tourism: What do we know about the business tourist in South Africa? *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance (AJPHERD)*, 2, 24-38.
- Dragicevic, V., Stankov, U., Armenski, T. and Stetic, S. (2011). Evaluation of Congress Performance and Congress Attendees' Satisfaction - A Case Study of Novi Sad (Serbia). *Tourism and Hospitality Management*, 17(1), 67-78.
- Erdoğan, C. (2006). İzmir İli Kongre Turizmi Arz Potansiyelinin İncelenmesi Ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği A.B.D.
- Hoyer, K. G., and Naess, P. (2001). Conference Tourism: A Problem for the Environment, as well as for Research? *Journal of Sustainable Tourism*, 9(6), 451-470.
- <https://www.ktu.edu.tr/kongremerkezleri-salonlar>, [E.T: 21.07.2020]
- <https://www.trabzon.bel.tr/fck-sayfalar.aspx?id=4318> [E.T: 21.07.2020]
- <https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-164500/bakanligimizdan-turizm-isletme-belgeli-konaklama-tesisli.html>, [E.T: 21.07.2020]
- <http://www.turob.com/Files/Dosyalar/excel/02062020.xls> [E.T: 20.07.2020]
- Kaya, M. C. ve Batman, O. (2016). Sakarya'nın Kongre Turizmi Pazarı Arz Analizi: Yerel Paydaşlar Üzerinde Bir Araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi (JOBS)*, 4(1), 79-97.
- Kewei, F.H. , Weber, K. and Jin, X. (2019). Meeting planners' experiences of multiple service failures: A dynamic model of organizational justice, *Journal Of Convention & Event Tourism*, 20(2), 85-107.
- Kim, B.H., Kim, S.S. and Oh, M.M (2020). Determinants of convention attendees' willingness to pay for additional programs, *Journal of Convention & Event Tourism*, 21(2), 155-176.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for Qualitative Research. *Family Practice*, 13(6), 522-525.
- Mısırlı, İ. (2015). *Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Opperman, M. (1996). Convention Destination Images: Analysis of Association Meeting Planners Perceptions. *Tourism Management*, 17(3), 175-182.
- Özçelik Heper, F. ve Saruşık, M. (2015). Kongre Turizmi Açısından İstanbul İli'nin Rekabet Gücünün Analizi. *Journal of Kastamonu University Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 6, 61-75.
- Pechlaner, H., Zeni, A. and Raich, F. (2007). Congress Tourism and Leisure Tendencies with Special Focus on Economic Aspects. *Tourism Review*, 62(3), 32-38.
- Smith, K. A. and Garnham, R. (2006). Distribution Channels for Convention Tourism: Association Conventions in Wellington, New Zealand. *Journal of Convention & Event Tourism*, 8(1), 1-30.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı . (2020, Temmuz). *Seyahat Acentası Arama*. Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü: [http://yatirimisletmeleruygulama.kultur.gov.tr /Acente.Web.Sorgu /Sorgu/acentesorgu](http://yatirimisletmeleruygulama.kultur.gov.tr/Acente.Web.Sorgu/Sorgu/acentesorgu) adresinden alındı

- Türnüklü, A. (2000). Eđitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüřme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 543-559.
- Weber, K. and Ladkin, A. (2003). The Convention Industry in Australia and the United Kingdom:Key Issues and Competitive Forces. *Journal of Travel Research*, 42, 125-132.
- Whitfield, J., Dioko, L. A., Webber, D. and Zhang, L. (2014). Attracting Convention and Exhibition Attendance to Complex MICE Venues: Emerging Data from Macao. *International Journal of Tourism Research*, 16, 169-179.
- Wu, R. and Zhang, M. (2013). Research on the Tourism Effect and Marketing Strategy of Convention & Exposition Industry: A Case Study of Shenzhen City of China. *Journal of Service Science and Management*, 6, 151-159.
- Yoo, J. J. E. and Chon, K. (2008). Factors Affecting Convention Participation Decision-Making: Developing a Measurement Scale, *Journal of Travel Research*, 47, 113-122.